

Del multiculturalisme a l'interculturalisme: Un canvi pragmàtic

Al món globalitzat però també fragmentat d'avui, el multiculturalisme es promou sovint com un bé públic internacional. Tot i això, l'experiència de les societats culturalment diverses de tot el món revela més aviat un "monoculturalisme plural" en què el diàleg genuí, l'enteniment i l'harmonia disten molt de ser una realitat.

A l'última actualització mundial a principis d'aquest mes, l'Alt Comissionat de l'ONU per als Drets Humans, Volker Türk, va subratllar que "el multiculturalisme no és una amenaça: és la història de la humanitat i profundament beneficiós per a tots nosaltres". En efecte, l'intercanvi d'idees i de tradicions es remunta a antigues civilitzacions i ha contribuït a la rica diversitat actual del món. L'expansió de la Ruta de la Seda des de la Xina fins a Europa n'és un exemple perfecte, ja que va deixar un llegat d'intercanvi tecnològic, ideològic, econòmic i cultural que ha marcat definitivament el curs de la història de la humanitat. Aquesta barreja d'ètnies, llengües i creences s'ha fet cada cop més innegable a mesura que la globalització ha facilitat fluxos transnacionals sense precedents.

Tot i que la diversitat cultural és una realitat des de fa molt de temps, tant dins de les societats com a

escala mundial, no sembla que hàgim acceptat plenament aquest fet. Per descomptat, el concepte de cultura implica en si mateix una distinció d'una altra, una dicotomia de "nosaltres" davant d'"ells", que pot derivar en conflictes. La tesi de Samuel Huntington el 1996 titulada "Xoc de Civilitzacions" va anticipar lamentablement el predomini de les tensions culturals i religioses com a principals motors de conflicte a l'era posterior a la Guerra Freda. Aleshores, com es poden evitar aquests xocs?

El multiculturalisme, una idea que defensa el dret dels diferents grups culturals i ètnics a conservar les seves identitats distintives, garantint-ne l'accés equitatiu a la societat, va començar a guanyar terreny com a política a la segona meitat del segle XX. Canadà va ser el primer país a anunciar una política governamental oficial de multiculturalisme

el 1971, i Austràlia i molts països europeus van seguir el seu exemple. Les diàspores culturals a les ciutats de tot el món són un testimoni d'aquest moviment cap a la diversitat i la inclusió. Cal destacar que aquests barris proporcionen una sensació de ser a casa per a moltes persones, on es crea un sentiment de comunitat perquè els individus practiquin lliurement les seves religions, parlin les seves llengües natives, i accedeixin a productes i serveis que reflecteixin les seves identitats. No hi ha dubte que es tracta de resultats clarament positius, però aquesta noció de multiculturalisme liberal també té limitacions.

L'èmfasi en el reconeixement de les diferents cultures i el foment de la diversitat ha conduït, en molts casos, a una segregació més gran de les cultures. L'economista Amartya Sen fa referència a aquesta tendència com a "monoculturalisme plural", suggerint que els principis multiculturalistes corren el risc de forçar els individus a formar grups d'identitat rígids i, per tant, obstaculitzen un veritable sentit de la diversitat dins de la societat. Per tant, disminueix el potencial d'una autèntica entesa entre cultures. Això perpetua la percepció del multiculturalisme com una amenaça, fomentant sentiments d'"otratat", mantenint així les tensions i els conflictes des d'una escala local a una global.

Font: Council of Europe ICC

El concepte interculturalisme ofereix una alternativa prometedora a aquests reptes. L'interculturalisme evita la possible essencialització de les diferències culturals i adopta més aviat un enfocament ascendent centrat en les experiències viscudes quotidianament. El Programa de Ciutats Interculturals (ICC) del Consell d'Europa del 2008 exemplifica aquest enfocament i actualment s'aplica a més de 130 ciutats de tot el món. La iniciativa tracta de promoure la barreja i la interacció interculturals positives, tenint en compte els riscos potencials de la diversitat cultural, i en última instància aspira a “aconseguir la inclusió, la igualtat i la prosperitat alliberant el potencial de les societats diverses”.

La investigació avaluativa de les ciutats de la ICC mostra una correlació directa entre les polítiques interculturals i el benestar dels ciutadans. El programa va millorar les relacions entre veïns i va propiciar un augment de la tolerància de la població cap als immigrants i/o les minories, amb una disminució de la intensitat dels conflictes. A més, els professors es van tornar més sensibles a les diferències culturals, els nens de diferents orígens es comunicaven més, i l'augment de la participació d'immigrants i grups minoritaris en activitats culturals i artístiques va fomentar els intercanvis formals i informals entre grups de diferents orígens.

Diversos projectes interculturals de vida comunitària mostren també l'èxit dels programes en què participen els stakeholders locals i els planificadors urbanistes. A Anvers, Bèlgica, la iniciativa de proporcionar allotjament a menors refugiats no acompanyats juntament amb joves locals ha tingut resultats molt positius per a tots els implicats. Les interaccions socials diàries en un entorn informal i compartit creen oportunitats per a un aprenentatge mutu de cultures, idiomes i habilitats domèstiques. És clar que les iniciatives a escala local poden ser molt eficaces per obtenir els beneficis promesos del “multiculturalisme”.

A banda de les propostes més locals, s'ha produït un reconeixement creixent de la importància de la interculturalitat a un nivell institucional. El 2004, el President del Govern espanyol, José Luís Zapatero, va formular la idea d'una "Aliança de Civilitzacions" a l'ONU, que va llançar formalment el grup el 2005. Com a resposta directa a la tesi de Huntington, Zapatero va entendre la necessitat d'omplir un " buit polític en la governança de la diversitat cultural, amenaçada per les divisions creixents entre comunitats, l'auge de l'extremisme violent, la polarització d'actituds i percepcions del món, i les freqüents manifestacions d'intolerància, xenofòbia i racisme".

L'Aliança de Civilitzacions de les Nacions Unides (UNAOC) té com a objectiu prevenir nous conflictes

i mediar en els ja existents, reconeixent la importància del diàleg intercultural i interreligió a través dels 5 pilars: educació, joventut, migració, mitjans de comunicació i les dones com a pacificadoras. Tot i ser una organització transnacional, el principal paper operatiu de la UNAOC com a mediatra per al diàleg involucra de manera crítica les autoritats locals, les organitzacions de base, els líders religiosos i els ciutadans; actors la implicació dels quals és vital per garantir la pau a llarg termini.

Tot i això, 20 anys després de la creació de la UNAOC, som testimonis a un món cada vegada més fragmentat. Türk va resumir aquest sentiment en el seu discurs: "Pocques vegades la humanitat s'ha enfrontat a tantes crisis en ràpida espiral... Una onada de conflictes està colpejant la vida de les persones, destruint economies, danyant profundament els drets humans, dividint el món i frustrant les esperances de solucions multilaterals". No és estrany que, seguint aquesta tendència, el maig del 2023 el 89% dels conflictes es produïssin en zones amb escàs diàleg intercultural. Els intents de resoldre un conflicte no seran eficaços ni perduraran si no es reconeixen les dinàmiques de poder ni si no es dóna agència a tots els participants rellevants.

La necessitat de l'interculturalisme, o de maneres més crítiques de multiculturalisme, tant en la resolució de conflictes globals com en els esforços per construir comunitats locals és innegable. Com més esforços es facin en diversos sectors de la societat -ja siguin ciutadans que donen suport a iniciatives i esdeveniments locals, planificadors urbans que dissenyen tenint en compte la interculturalitat o organitzacions, i institucions que faciliten el diàleg- més podrem aprofitar els beneficis de la veritable diversitat cultural.

Hanin Fraser

Universitat Autònoma de Barcelona

Fonts de referència:

- Council of Europe. “Results and Impact of the Intercultural Cities Programme - Intercultural Cities Programme - Www.Coe.Int.” *Intercultural Cities Programme*, www.coe.int/en/web/interculturalcities/results-and-impact. Accessed 3 Apr. 2024.
 - European Commission. “Multiculturalism.” *Migration and Home Affairs*, home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/multiculturalism_en. Accessed 3 Apr. 2024.
 - Holmes, Prue, Melina Dooly, and John P. O’Regan. *Intercultural Dialogue: Questions of Research, Theory and Practice*. London: Routledge, 2016.
 - Mahieu, Rilke, and Rut Van Caudenberg. ‘Young Refugees and Locals Living under the Same Roof: Intercultural Communal Living as a Catalyst for Refugees’ Integration in European Urban Communities?’ *Comparative Migration Studies* 8, no. 1 (December 2020): 12. <https://doi.org/10.1186/s40878-019-0168-9>.
 - Stokke, Christian, and Lena Lybæk. ‘Combining Intercultural Dialogue and Critical Multiculturalism’. *Ethnicities* 18, no. 1 (February 2018): 70–85. <https://doi.org/10.1177/1468796816674504>.
 - UNAOC. “History: UNAOC.” *United Nations Alliance of Civilizations (UNAOC)*, 25 June 2019, www.unaoc.org/who-we-are/history/.
 - UNESCO. “The Great Silk Road.” *The Great Silk Road | Silk Roads Programme*, en.unesco.org/silkroad/knowledge-bank/great-silk-road. Accessed 3 Apr. 2024.
-

**Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya**
United Nations Association of Spain

ABRIL 2024

Publicat per

**Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya**
United Nations Association of Spain

Amb el suport de

**Generalitat
de Catalunya**

ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors
